

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA KRON 8.-, ZA DIJAKE KRON 6.-; POSAMEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10.-, ZA DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13.-

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA UREDNIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATOLIŠKA TISKARNA. :: NAROČNINA, REKLAMACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 2. * 20. JULIJA 1916 - IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 47

Anglija in svetovna vojska.

Angležinje vabijo z godbo po ulicah na vojno.

(Kakor znano ni Angleškem do pred kratkim obstojala postava, ki bi vezala podanike vojaški dolžnosti, vsledtega je imela vlada mnogo neugodnosti z nabiranjem prostovoljcev ter je bila prisiljena upeljati zakon prisilnega nabora.)

Gegetthofova rojstna hiša in njegov spomenik @ Nadvojvoda Albreht, nadvojvodinja Marija Jožefa in prestolonaslednik @ Padli junaki @ Goriške razvaline @ Rekviriranje mleka Nemški in angleški admirali @ Wilsonov nasprotnik @ Radeckijeva sablja na Dunaju

Žena.

Slika iz naroda. Slovaški spisala Ljudmila Podjavorinska. (Prevel Podravski.)

(Dalje.)
Štefan jo debelo pogleda. Pričakoval je viharja — a namesto tega mu je Iva sama ponudila steklenico! »Vendarle ni bedasta, ker me ne ošteva za prazen nič...« si je mislil razveseljenega obraza.

Žganjica je poživila vse. Iva je marljivo nalivala ter dala pijače celo otrokom. Štefan je bil iz početka čemeran, toda žganjica ga je spravila v dobro voljo. Toda noči ni imel mirne. Vsak hip je kak otrok zakričal in potem dolgo, presunljivo jokal. Iva je vso noč pomirjala otroke, in to precej glasno. Štefan ni spal vso noč.

»Kaj jim je prišlo?!« se je čudil ter se hudoval proti jutru, ko je še ves zaspán zapuščal pernico.

»Kaj bi jim naj bilo? Lačni so — to je to!« se je nasmejala neobčutljivo. Štefan je razumel njen smeh in srce se mu je stisnilo pri tem. Le zgolj mačeha se more tako smejati sirotam.

»Imela bi rajše skuhat zvečer kaj toplega,« se je oglasil črez trenutek bojazljivo, čuteč svojo krivdo.

»Kaj, saj so dobili žganjice kakor ti,« se je zopet nasmejala Iva.

»Oče,« se je oglasila najstarejša hči, ko je mačeha zapustila sobo, »oče, nekaj vam povem, toda ne povejte tega materi!« In obešivši se mu na vrat, mu je zaupala svojo tajnost: da ni jokala od gladu, ker jim je mačeha zvečer skrivoma dala kruha, niti radi žganjice, marveč vsled tega, ker so jo trnji zbadali.

»Odkod pa je prišlo trnje v posteljo?«

»Najbrže nam je ž njim mačeha postlala.«

Štefan osupne. Na telesu je bilo res zapaziti rdečkastih vbodljajev. To isto znamenje mačehine nežnosti so imeli tudi drugi otroci. Čut očetovske ljubezni se je sprebudil v njem.

»Počakaj, le počakaj, saj zlobna mačeha dobi za to svojo plačilo!« se je pogrozil Štefan pred otroci.

»Mati niso zlobni,« poseže vmes otroče; »to so storili gotovo le radi tega, ker jih nismo ubogali. Mati pravijo zmerom, da ne smemo piti žganjice — a včeraj smo jo pili.«

»Ker so jo nam pa dali mati,« se oglasi osemletni Janko.

Štefan se močno zamisli... Iz početka se ga je pollaščevala jeza na ženo, ki ponoči muči sirote. Sicer tudi lastna mati tepe in kaznuje, toda tako brez vzroka, za to je treba res nečloveškega, trdega srca mačeha! Toda, čudno, otroci imajo mačeho radi. Tudi zvečer jim je skrivoma dala kruha in šele potem jim je dala žganjice... Ko bi bila zlobna, tega ne bi storila! Čim bolj je to premišljeval, tem bolj se mu je pojasnovala mačehina »brezsrčnost.« Ni moglo biti drugače, nego da je Iva z bodečim trnjem budila otroke, da so jokali, kakor od

gladu... Ko si je to pojasnil, bilo ga je sram. Ko bi on zvečer ne bil mislil na popivanje, bila bi žena skuhalo juho. Toda on ni pomislil na lačne otroke... »Ti si očel« je čul očitaje v duši, kakor bi mu bila to zaklicala pokojna žena. Sram ga je bilo ob misli, da se je takega pokazal pred ženo. S pokojnico sta se večkrat sprla radi malomarnosti; večkrat mu je to živo očitala. Iva mu ni zinila še niti besedice...

V Štefanu se je zganila vest.

Iva je prinesla zajutrek. Kje je vzela, kdo ve, skuhalo je juhe, ne da bi možu kaj očitala. Štefanu ni dišalo, dasiravno je vstal lačen. Zamišljen je prekoračil parkrat sobo — in začel iskati toplejše obušalo. Začuden Ivi je dejal, da gre nekam na delo.

A ko ga je oveseljena začela samu odpravljati, se je pokazalo, da so bili škornji za nič. V takih kot so bili, ni mogel iti lomiti ledu, niti iti »stat pod zid« kot postrešček v mestu. Štefan je bil žalosten, dasi bi ga bila ta ovira včeraj še razveselila.

»Veš kaj?« se oglasi Iva po kratkem pomisleku: »Ne hodi danes nikamor, rajši pazi na otroke. Jaz stečem domov; pri nas se gotovo še najdejo kaki čevlji po očetu...«

Hipoma je bila pripravljena za odhod. Štefan je zapazil, da tudi ona nima posebno trdnega obušala. Kajti prazniških čevljev, ki jih je imela za poroko, vendar ni mogla obuati. Štefan se je oženil v posojenih. Toda imela je dober kožuh ter

sil se je pri njem boter Hurtak. Imela bi iti skupaj lomiti led za krčmarjevo lednico. Kakor je že običajno, ogledal si je tovariš škornje, potipal usnje, ga poskusil z roko od znotraj in ga nakrat začuden vprašal, kje je dobil te škornje.

»Včeraj mi jih je žena prinesla z doma. So baje še njenega očeta...«

»Ba, katerega...!« se nasmeje Hurtak. »To so moji škornji. Pravzaprav bili so moji. Daj sem si jih napraviti pri šilu v mestu, toda bili so mi premajhni, pa tudi napako imajo, torej sem mu jih vrnil. Rajši sem izgubil goldinar... Lahko vam bi jih bil dal ceneje...«

»Kaj misliš?« se nasmeje Štefan. »Krajcarja nimamo pri hiši, kje bi vzeli denar za škornje! Nu, povej Iva, ali jih nisi prinesla včeraj z doma; ali niso ostali po tvojem očetu?« s tem vprašanjem se obrne k molčeči ženi.

»Nu, tega mi ne govorite. Mar ne poznam škorenj, svojih škorenj? Samo teden dni sem jih nosil. Pa tudi napako imajo; le pogledajte, če mar usnje na urbasu ni prerezano?«

Štefan, ves osupel, ni vedel kaj reči. Škorenj, ki ga je imel na nogah, je bil res prerezan. Luknja je bila lepo zakrita z leščilom, radi tega je poprej ni zapazil.

»Nu, ali nimam prav?« vpraša ga zmagoslavno Hurtak.

»A vendar jih nismo kupili, marveč jih je prinesla žena,« ponovi neprevidni Štefan še nevoljen, da mu tovariš noče verjeti.

»Mogoče, da jih niste kupili, toda bili so moji,« reče Hurtak, sumljivo pogleda ženo in se nasmehe.

Štefan je razumel ta pogled ter se razsrdil. Menda si vendar ne misli, da jih je žena ukradla. Štefan je imel dokaj napak, toda poštenje mu je bilo nad vse. Že je hotel Hurtaku prav dobro zasoliti. Toda medtem je pogledal ženo. Vsa rdeča v obraz mu je pomignila, naj molči, in Štefan je prestrašen umolknil...

Škornje je sicer obul, toda ves dan je hodil v njih ne kakor po ledu, marveč po iglah. Hurtak ni zinil več o škornjih besedice, toda kadarkoli se je ozrl na Štefana, se je ta razvnel. Slutil je, da ga ima ta na sumu. Pa tudi sam je začel prestrašen premišljevati... Hurtak trdi, da je škornje vrnil šilu;

žena pravi, da mu jih je prinesla z doma. Gotovo je, da ima Hurtak prav, — toda kje jih je dobila Iva?!

Trudil se je s to mislijo ves dan in zvečer, komaj so otroci pospali, jel je izpraševati ženo. Tajila je sicer, zvijala se semtertja, toda končno je rekla jezno:

»Kje sem jih dobila, pa sem jih dobila, samo, da jih imaš. Saj menda nočeš zamoriti z gladom svojih otrok. To pa se zgodi gotovo, ako ne greš delat!«

»Žena, greh imaš!« izbruhne nesrečnemu Štefanu iz ust.

»Greh, ne greh, sila je sila!« odvrne Iva ter se nasmeje.

Jeza in strah nista dala Štefanu do besede. Drznost žene ga je povsem razjezila. Zgrozil se je nad tem, kakšno osebo si je obesil na vrat. Radi skrbi in

Tegetthoffova rojstna hiša v Mariboru.

se sploh mrazu ni bala. Štefan spomnivši se, da bo morala žena hoditi po pustem polju in gorovju tri ure tja in tri ure nazaj, jo je pomiloval v duhu. Zato pa bo on sedel ves dan na toplem. A Iva prinese gotovo tudi kaj za zobe.

Še je bilo precej do večera, ko se je žena vrnila. In res ni prišla prazna. Prinesla je tudi graha in zabele. Oveseljen mož, videč hrano, ki bo zadoščevala za nekoliko dni, je skoro obžaloval, da je prinesla tudi škornje. Toda ko jih je na poskušnjo zvečer obul, razveselil se je tudi škorenj. Že dolgo ni imel tako dobrega obušala! Niso bile sicer nove, toda velike in dobre. Hoté, nehoté se je sprijaznil z mislijo, da bo jutri treba na delo.

Zarano, ko se je uprav obušal, oglá-

zoprnosti ni spal vso noč. Kajti ni moglo biti drugače, nego da je žena, namesto da bi šla domov, šla v mesto in ondi škornje ukradla, ker denarja ni imela nobenega. Preživel je že marsikaj; bil je čas, ko se je poprijel tudi beraškega rokodelstva na tujem, ko se mu ni ljubilo delati, mana pa tudi ni hotela padati z neba... Toda krasti, ko bi bilo to vredno tudi le toliko, kakor stebelce slame to tega pa nikdar! In sedaj je storila — ona — njegova žena! Noč pa povešava strah; tesnoba mu je predstavljala slike, kako njo in njega peljejo po vasi žandarji. Škornje ima obešene na hrbet, ljudje pa hité skupaj in kažejo za njim, za tatom. V strahu je skrnil celo glavo pod vzglavje. »Zakaj sem jo neki vzela, to Ivo?« je vzdihnil ves znojen vsled strahu in vročine.

A čim večji je bil njegov strah, tem slabejšega se je čutil pred ženo. Videč jo brezskrbno, da, izzivajoče veselo, si ni drznil ji očitati ničesar in vse njegovo junaštvo je bilo v tem, da navzlic vsemu prigovarjanju škorenj ni več obul. Sicer pa mu je bilo že vse eno, naj se zgodi, kar se hoče, naj bo, kar bo!

Junaško je preležal tri dni za pečjo, ne zmeneč se za ženo, kateri je bilo žal za zaslužkom. On pa si ni delal težke vesti, ker otroci niso tipeli gladi. Ko je pa pošla zaloga, ki jo je prinesla Iva, je četrty dan hoté, nehoté le zlezal s peči in šel na led. Na njegovo hvalo bodi povedano, da škorenj ni obul, marveč omotal okrog svojih starih debelo vrečo.

Toda ni še bil poldan, ko se je že privlekel ves premražen domov. Prestrašena Iva mu je komaj mogla sezuti škornje; le malo je manjkalo, da mu niso prsti povsem zamrznili. Vsa prestrašena je priznala možu svojo krivdo. Priznala je, da je sicer ukradla, toda ne škorenj, marveč njemu iz žepa dvajset kron. S tem denarjem je kupila pri šilu škornje in otrokom skrivoma kruha, pa ostale so ji še štiri krone.

Štefan jo je pogledal in oživel, ta dogodek kakor bi bil posvetil vzajemno v njuni srci. Ona je doslej videla v njem samo lenuha in nemarneža, sedaj pa ji je jel ugajati s svojim poštenjem. On zopet ni mogel prezreti njenege dobrega namena in začel je ceniti ne le njeno delavnost, marveč tudi njen razum. Ves čas njunege zakona se nista zblížala toliko, kakor ob tej usodni nepriliki.

Od tega časa se je Štefan prepustil popolnoma svoji ženi. Videč, da ona dela (šivala je za ženske), poprijel se je tudi on dela. Toda zaslužka je bilo doma premalo. Zato je Iva sklenila, da se odpravi čez leto na dnino, na poljsko delo.

Dne 1. majnika sta zabila okna in duri svoje kočje in so se podali vsi na Moravsko.

Bilo je to težavno življenje. Zjutraj je bilo treba vstati ob svitu, čez dan v lepem ali slabem vremenu stati na polju z motiko v roki. Ako si na dnini, pazi na te »adjunkt«; ako delaš »na akord«, priganja te pogled na prazno kočjo, na otroke ter dolgo, neusmiljeno zimo. Dnevi so dolgi kakor leto, solnce neusmiljeno pripeka, da se ti kar jezik suši v ustih, a delo te priganja dan za dnevom, kakor bi ga ne hotelo biti konca.

Štefan še ni bil nikdar na dnini, radi tega ga je ondotno življenje skoro spravilo v posteljo. Ni bil navajen težko delati. Bolela ga je glava od solnca, hrbet od pripogibanja, v ušesih mu je zvenelo od večnega klepetanja žensk, ki so ga

obirale, ko je jel omagovati. Kakor zlomljen se je vrgel zvečer na »prične.« Nu, pa še takrat ni bilo miru. Spalo jih je po šestdeset v eni baraki, možje, ženske, otroci, mladina, vsi skupaj. Zvečer so se jokali otroci, do polnoči je mladina plesala pred barako, sedaj pa sedaj je kak pijan možakar začel pretepati svojo ženo, ali pa sta se dva ali po trije spoprijeli med seboj.

Nasproti pa je bilo Ivi tako življenje vseč. Divja poezija tega le z dolžnostjo dela vezanega življenja je ugajala njeni krepki naravi.

Hrana je bila preprosta, toda za delavce dobra in redna. Delala sta dva,

žavno življenje zlatila z veseljem in brezskrbnostjo. Take zabave so se prirejale običajno v mesečnih nočeh.

Iva je vsekdar kmalu zaspala ter vstala ob svitu sveža in pripravna za delo, dasiravno je morala tudi ponoči vsak hip vstati in iti k otrokom.

Tako so preživeli poletje.

Dan pred Vsemi Svetniki je oskrbnik naštel delavcen denar, toliko, kolikor ga še nobeden izmed njih naenkrat ni videl. Iva je cel stotak zašila možu za podvleko v jopiču. Pa še ga jim je ostalo za hrano in druge manjše stroške. Zvečer pred odhodom je Iva pripravila posebno prazniško večerjo. Slavnostno dobro voljo je

vznemirjala samo ena nezgoda. Žena je zahtevala, da naj stotak uporabita za dolg in za odkup polja, katero je bil vdovec ob pogrebu svoje pokojne žene zastavil. Štefan pa je vztrajal odločno pri tem, da ima stotak ostati ves v žepu za zimo.

Tako vsaj ne bo otepal revščine, kakor jo je minulo zimo. Iva je krepko branila svoj načrt; Štefan pa se je na likofu nekoliko napil ter odšel z nekaterimi dninarji v vas na zabavo.

Iva je kar umirala strahu. Mož je oblekel oni jopič, v katerem je imel zašiti stotak...

Še to noč, precej ko se je vrnil, sta razparala podvleko jopiča. Žep, kamor sta skrila svoj zaklad, je bil prazen. Spodaj pod podvleko je

bila videti nevelika, kakor z nožem narazana luknja...

Izguba vsega zaslužka je bila za nju velika nesreča.

V kočji je nastal boj revnega človeka z neizprosno potrebo. Zopet je bilo treba delati, delati po cele dneve, da zvečer sedmero ljudi ni šlo lačnih spat.

Štefan je v prvih dneh vsled tega udarca postal povsem mrtvičen. Ni se poprijel ničesar. Iva se je morala poslužiti vse svoje nemale zgovornosti, da ga je zopet nekoliko razvedrila. Najhujše mu je bilo, da ga je žena še tolažila, vsled česar je še tem huje čutil svojo krivdo. Da, kar je še več, od denarja, ki jim je

Viljem pl. Tegetthoff, avstrijski admiral.

Rojen je bil 23. decembra 1827. l. v Mariboru, umrl 1. aprila 1871. l. na Dunaju. L. 1866., dne 20. julija, je premagal italijansko brodogovje pri Visu.

živilo pa se jih je sedem. Vse je šlo tako nekako gladko izpod rok. Delo, pod katerim je neprivajen Štefan omahoval radi utrujenosti, njej ni bilo delo, marveč zgolj gibanje mišic, ki je odgovarjalo njeni neženski moči. Ona sicer ni imela po večerih časa pomešati se med druge; namesto k počitku, bilo je treba preskrbeti otroke, sprati obleko, zašiti raztrgane srajce. Delala je to večinoma ob svetlobi meseca, snovajoča z možem načrte gledé bodoče zime. Samo včasih se je vsedla k steni, podprla si glavo, poslušala glasove harmonike, pri katerih je mladina na dvorišču plesala, da se je kar treslo zidovje. Srečna mladost si je drzko in te-

še ostal, mu je kupila navzlic njegovemu ugovarjanju čedno, seveda ne drago obleko. Njegova žalost za denarjem, ki mu je zagotavljal ugodno, brezskrbno življenje na zimo, bila bi se zmanjšala, ko bi ga bila dobro oštela. Toda ona ga je le še spodbujala.

»Le ne žaluj toliko. Kdo ve, čemu je to dobro. Kar Bog stori, vse prav naredi...«

»Ej, to pa že ne! Ko bi bilo tudi vse drugo, to pa že ni dobro!« je trdil on, obupajoč. (Konec prih.)

Slike z bojišča.

XVI.

Krvav pot.

Spisal Stanko Bor.

V bosenskih pragozdih, prva polovica oktobra, sneg do kolena, mraz do obupa, mi brez toplih oblek... Kdo je pač mislil v avgustu, ko smo odhajali na vojno, da nas bo sneg zalotil na bojišču...

Ležali smo v rojni črti v snegu, srečen tisti, ki je imel pred seboj debelo drevo, pod katerim ni bilo toliko snega in katero je kolikor toliko prestregalo sovražne svinčenke.

Ljuto smo se bojevali ves dan, vse preko tega hriba, na katerem smo ležali, je šel naš napad. Ali sovražnik nas je zopet vrgel nazaj in nas hotel vreči tudi s tega hriba, pa se mu ni posrečilo. In zopet in zopet je poskušal — zastonj. In da bo zopet in zopet poskušal, smo vedeli. In zato smo ležali v rojni vrsti pripravljeni na vse, zato niso goreli ognji kje v obližju, da bi človek skočil po par urah naporne službe in se ogrel.

Z nočjo je nastopila gosta megla, streljanje je ponehalo, se gubilo v obsežnem gozdu in tipaje poskušalo tu in tam svoje namene.

Teško nam je bilo, težko, težko... Kakor svinec je ležalo na srcih, na oledenih nogah, v počasno se pretakajoči krvi in kakor otrpnelih možganih... Neznosna negotovost je vladala v nas, grozeč mir nas je samo mučil, krut mraz nas je dražil do besnosti...

Vstati in hoditi in s tem povzročati nemir je bilo prepovedano, pravzaprav se ni moglo dopustiti nemu, ker bi potem vsi zahtevali in skočili na noge in hodili, da se ogrejejo. Tako mirno ležati v snegu je pa bilo neznosno. In vendar je moralo biti...

Tožil bi eden, ali se je sramoval; vzdihnil bi drugi, pa ni hotel z ozirom

na druge; zaklel bi tretji, ali kaj bi mu to pomagalo; lepe spomine na nekdanje čase bi priklical v glavo ta ali oni, ali potem bi mu bilo še težje; na zakurjeno peč in na bogate obede bi mislil marsikdo, ali to bi se reklo rogati se samemu sebi... In vendar je odprla ta ali oni usta, ni mogel drugače, moral je nekaj reči, zakaj pretežko in prenaporno je ležalo na nas in v nas... Ali ni potožil, ni zavzdihnil, ni zaklel... »Hvala Bogu...« je rekel in izrekel s tem vse, kar je mogel izreči.

Hvala Bogu... Bila je tožba, bil je vzdih, ne, ni bila tožba, ni bil vzdih, to se samo zdi... Bila je popolna vdanost, bile so edine besedice, ki jih je mogel kdo izgovoriti v tem položaju. Vse drugo bi bila laž, bi ne povedalo toliko ko povesta ti dve besedi. V teh dveh besedah je ležalo vse, vse izlilo in privrelo na dan...

Par korakov pred rojno črto so stale prisluškujoče straže, da naznanijo sovražnika, če bi se bližal. Častniki in podčastniki so nadzirali ko temne sence rojno vrsto in pazili, da ne bi kdo zaspal. Ta mir je bil mučen in grozeč...

Maršal nadvojvoda Albreht, zmagovalec pri Kustoci; prestolonaslednik Karl Franc Jožef kot otrok; nadvojvodinja Marija Jožefa — njegova mati.

Tako so tekle minute, tako nas je ovijala megla vedno tesneje, tako nam je lezel mraz vedno bolj v notranjost, tako je rasla negotovost in nestrpnost...

Naenkrat je prišlo tam od spredaj iz tiste drage pod našim hribom do nas prijetno in negotovo in nas je pretreslo do mozga.

»Sanitejci... a-ah... sanitejci...! Moj Bog, težko nam je, ali hvala Bogu! Zdravi smo dosedaj, neranjeni! In tisti tam v dragi, v tem snegu in mrazu brez pomoči...«

»Sanitejci... aj-me... meni... majko... moja...«

Tako strašno in kruto, neusmiljeno in bodeče nas je pretreslo.

Morda je ostal v dragi, ko smo morali nazaj; zadet se je zgrudil kje za kakim grmom ali drevesom, da ga ni nihče ni zapazil; morda je ležal do sedaj v nezavesti; morda je čisto ob sovražniku; v tem snegu in mrazu, brez pomoči...

»Sanitejci...«

Razdražilo nas je do skrajnosti. Čutili smo, da se godi nekaj strašnega pred nami, pa ne moremo pomagati. Ko onemoglost v sanjah, ko sanjamo, da vidimo človeka v strašnih položajih in smrtnih nevarnostih, pa mu ne moremo pomagati, nam je bilo.

»Sanitejci...«

Kje so naši sanitejci! Daleč morajo nositi ranjence po tem snegu in v tem gozdu brez potov. Toliko ranjenih, pa samo osem sanitejcev s štirimi nosili na stotnji.

Na levi se je vnel boj in se je hitro prenesel na vso črto.

Ko je streljanje ponehalo, sem si hotel zamašiti ušesa. Čutil sem, da, če se oglasi zopet tisti ranjenec, se zgodi nekaj z menoj. Kaj da se zgodi, nisem vedel, samo čutil sem, da bi me njegov glas tiral do kaj vem česa. Morda je bila težka vest, da smo streljali v tisto smer, od katere je prihajal njegov klic pomoči...

Precej časa je vladal molk. Hotel sem se tolažiti, da ne bo več zval na pomoč, ali i tolažba je bila trpka in temna. In če ne kliče več na pomoč, kaj se je zgodilo z njim...

To je tako padalo na živce ko svinčena šiba na golo telo.

»Ajme meni, majko moja! Sanitejci...« je prišlo obupno skozi meglo in noč.

V meni je vzkipelo in zavrelo od silne razburjenosti in napetega napora živcev.

Nekdo blizu mene je vzdihnil in ga pomiloval. Nekdo je rekel nekaj podobnega, kakor da kaj bi imeli mi tožiti, ki smo dosedaj zdravi...

»Sanitejci...«

Vsem se nam je zarezal ta obupen klic po pomoči ko z noževno ostrino v srce.

»Sanitejci... sa-ni-tej-ci...«

Obupneje, kakor obdano s tiho grozo poslednjega napora pred smrtjo je prišlo do nas.

To je bilo preveč in pregrozno, da bi mogli dalje mirno in brez pomoči prenašati.

Skočil sem na noge in se ves tresel in šklepetal z zobmi.

»Gospod poročnik, tu je treba pomoči!«

»Kako?«

»Jaz se javim prostovoljno, da grem ponj!«

»Jaz ti ne morem dovoliti, pojdi k stotniku!«

Odšel sem nazaj do stotnika, ki je sedel sključen pod debelo smreko na svoji spalni vreči.

»Gospod stotnik, pokorno naznanjam, pred našo rojno vrsto je neki ranjenec, ki neprestano kliče na pomoč!«

»Saj ga čujem! Ali naših sanitejcev ni tu, in pa...«

»Gospod stotnik, pokorno naznanjam, jaz se javim prostovoljno...«

»Enoletni prostovoljec...«

Stotnik je malo dvignil glavo in rekel s takim glasom ti dve besedi, da sem obmolknil. Ni rekel drugega, samo ti dve besedi, ali vedel sem dovolj, tako jih je izgovoril: To se pravi iti naravnost so-

vražniku v naročje. In pa lastna nevarnost med obema linijama. Kdo ve, kje je pravzaprav, morda čisto ob sovražniku. To je napol blazno početje... ali vendar... Molk je vladal nekaj časa.

»Sanitejci...« je prišlo napol umirajoče do nas.

»Pojdite! Srečen pot! Čuvajte se! Vzemite tri može s seboj! Vrnite se zdravi!« je rekel stotnik hitro in odločno.

Odšel sem nazaj in povedal poročniku uspeh moje ponudbe. Poročnik je poslal na vod vprašanje, kdo se prostovoljno javi. Javili so se vsi. Izbral sem tri od svojega roja! Savo, Špira in Mija.

»Tak srečen pot! Pa glej, da se zdrav vrneš!« je rekel poročnik.

Šli smo, prestopili rojno črto, prestopili prisluškujoče straže, katerim sem še posebej zabičal, da ne smejo pozabiti, da smo mi spredaj in da nas pri povratku ne postreljajo.

Sedaj smo bili prvi proti sovražnikovi strani.

Opreznost, opreznost in opreznost in previdnost!

Gozd je bil gost, sneg do kolena, počasi smo šli navzdol, se prijemali za veje, da nismo spodrsnili in se skotalili navzdol. Veje so nas bile po obrazu in prijemale naše tornistre, kakor bi nam branile naprej. Skoro na vsakih deset korakov smo se ustavili in obstali ko pribiti in prislunili naprej in na desno

Srce nam je bilo, da smo ga čuli; naporna hoja nam je vzvalovila kri po žilah, mokroto smo čutili, mraza ne, mokrota se je že mešala s potom.

»Ne oglasi se!« sem rekel pritajeno. To so bile prve besede, ki sem jih spregovoril med potom. Molčali smo, ker smo se zavedali nevarnosti.

Niso odgovorili, le napeto so prisluškovali.

»Mislim, da gremo v pravi smeri! Tam doli zavijemo na desno! Naprej!« sem

»Ko tu?« je vprašal tisti glas vtretjič, hitro in nezaupno in sovražno.

Potem se je zgodilo vse hipno in komaj da sem se dobro zavedel: »Ha, Švaba...« je rekel isti glas, in puška je počila. Sss... sst... Počile so tri, pet, deset pušk...

»Doli...« sem šepnil.

Ali nisem še dobro zgovoril, se je že zgrudil longin Sava na kolena in jeknil: »Majko moja...«

»Ajme meni...« je zastokal v drugem hipu Mijo.

Neznana moč mi je stisnila srce. Tako mi je bilo kakor do tedaj še nikoli, niti v najhujših bitkah nisem čutil do tedaj tega kakor takrat. Če bi prišlo par hipov prej, nego smo zopet začuli klic ranjenca, bi me ne zadelo ni napol toliko kakor sedaj, ker sem bil pripravljen na kaj podobnega. Ali ravno v hipu, ko sem pozabil na to nevarnost, je iztegnila svojo železno roko in nas zgrabila.

»Majko moja...«

»Ajme meni...«

Predobro sem vedel, kaj pomenita ta dva klika.

Segla sta mi trdo in zlobno v srce. Padel sem po dolgem v sneg in zaril glavo v belo vsebino.

Preko mene je sikalo, ob meni se je zapikalo v sneg in zemljo. Nekaj je padlo name; morda sem ranjen, sem pomislil; ali ne, ne boli me; morda je bila vejica, ki jo je odbila svinčenka. In če bi bil

Valentin Dovjak

nadlovec, padel — zasut od snežnega plazua — dne 10. marca 1916. Rešen vseh naporov, počivaj v miru!

Alojzij Zimšek

iz Pilštajna; padel je dne 21. maja 1916 na Tirolskem. Na svidenje nad zvezdami!

Mihael Balant

iz Dobrave pri Zatičini, padel — zadet od granate — leta 1915 v Galiciji. Počivaj v miru!

rekel čez nekaj časa, ko se le ni naznanil.

In zopet smo šli, previdno, oprezno smo šli, vsaka žilica je trepetala v nas, možgani so bili napeti, vsi smo mislili eno.

Zdelo se mi je, da smo šli dolgo, predolgo, pa še nismo čuli, da bi se znova oglasil. Parkrat smo že postali dalje nego je treba tistemu prisluškovanju za lastno varnost, pa le nismo čuli, da bi klical na pomoč.

Postal sem silno nemiren. Šele sedaj mi je planilo z vso silo v glavo spoznanje, kaj pravzaprav delam in v kako negotovo in dvomljivo stališče sem se podal. In kakor nehote mi je hipno šinila v misel jeza, zakaj se sedaj ne oglasi. Ko smo bili tam gori, je v kratkih presledkih klical sanitejce, sedaj molči, sedaj, ko moramo biti — sodeno po potu, ki smo ga prehodili — čisto blizu njega.

Zopet smo stali in prisluškovali napeto in pozorno, jaz že nemirno in nestrpnost.

»Sanitejci...«

Zavpil bi od veselja. Tam od desne in od blizu je prišel glas, veliko razločeneje je prišel ko do tam gori, ali i veliko tožneje in bolj proseče in bolestneje.

Zavriskalo mi je srce, že sem čutil zadoščenje ko da stojim ob njem in ga vprašujem, kje je ranjen, in ali je že obvezan. Pozabil sem na mokroto in utrujenost in napor.

Tiho veselje sem začutil: na sovražnika nismo zadeli, brez nezgode se vrnemo z ranjencem...

»Spremenimo smer! Na desno!«

Nismo naredili tri korake, ko smo naenkrat obstali ko odreveneli, kri je burno zavalovila v nas, srce je zatolklo v presenečenju ko morda nikdar poprej v življenju.

»Stoj! Ko tu?« je zavpil glas iz megle čisto od blizu.

Vedeli smo dovolj.

Niti trenili nismo. Kri nam je naenkrat zastajala po žilah.

»Ko tu?« je vprašal tisti glas vdručič.

Molk, neznosen molk. — Čul sem, kako mi burno bije srce.

Gorica: Pred škofijo.

in levo. Šele ko smo se prepričali, da se nikjer nič ne giblje in ne preži sovražno na nas, smo nadaljevali pot.

Šli smo naravnost navzdol, glas je prihajal nekoliko z desne strani, mislil sem, da bo gozd v dragi bolj redek in bom tam laže zavil na desno.

Naenkrat sem se spomnil, da nisem že precej časa čul klika tistega ranjenca, ki ga grem iskat.

Ustavili smo se in prisluškovali, prisluškovali. Ni se oglasil.

Cerkev v Štandrežu.

ranjen, ne bi se ganil. Krčevito sem se pritiskal k zemlji, najbolj glavo. Začutil sem moker sneg na licih in ustnicah, ali vse telo je drhtelo ko v vročnici.

Sedaj ne poka več samo tistih deset pušk ko v prvem hipu, sto in sto jih poka od sovražne strani, sto in sto od naše.

In mi ležimo v sredi: naše krogle gredo preko nas in sovražne gredo preko nas; naše lomijo in odtrgavajo vejice po drevju in sovražne odtrgavajo in lomijo

vejice po drevju; naše se zapikavajo poleg nas v zemljo in sovražne se zapikavajo poleg nas v zemljo; naša nas more zadeti in sovražna nas more zadeti. Naši mislijo, da je začel sovražnik zato tako divje streljati, ker si hoče preskrbeti najprvo ognjeno premoč in potem naskočiti, zato odgovarjajo; sovražnik strelja, ker smo mi zadeli nanj, pa morda misli, da nas je več in hočemo napasti, pa ako je ena patrolja, jo je treba uničiti...

Stiskal sem se k zemlji, ne bi dvignil glave za ves svet ne... Zdaj zdaj boš ranjen, zdaj... čuj, morda ta, ki tako brenči... morda ta, ki tako sika... morda ta, ki si dela s takim ropotom pot skozi veje...

Strojne puške so začele ropotati; sikanja in brnenja ni bilo več mogoče spraviti v en pojem, tako hitro je bilo in toliko ga je bilo.

Krčevito sem se pritiskal k zemlji, ves sem se tresel, ali mišlim, da ne od mraza, zakaj vroče mi je bilo po hrbtu. Zdaj boš zadet... morda celo od lastne svinčenke... od zadaj bo prišla in se zarila v trebuh, ali v srce, ali v glavo... Morda ne boš niti jeknil, ko bi mignil, se boš preselil na drugi svet... Ali pa... o moj Bog — težko ranjen, ne bo ne za živeti ne za umreti... Pa boš v smrt-nem boju klical mater in sanitejce, kakor je storil tisti, ki smo ga hoteli rešiti... Čuli te bodo naši, kakor smo čuli prej tega, smilil se jim boš, ali nihče se ne bo upal iti v gotovo smrt ali ranjenost...

V obupnosti sem začel moliti v svojem srcu... Prositi, da bi me obvaroval Bog pred smrtjo ali ranjenostjo, se nisem upal, prosil sem... molil sem samo, naj mi bo milostiv...

Strašne trenutke sem preživel. Ko je streljanje ponehaval, ko se je le semintja še katera započila poleg mene, sem še vedno ležal krčevito pritisnjen k zemlji. Šele ko je streljanje popolnoma prenehalo, sem začel misliti, kaj sedaj. Najprvo sem premislil sebe: pri glavi sem začel in se premislil vse do pete, kako je z mojimi udi, in nisem li morda dobil kak spomin. Kakor čudež — zdravo kožo sem imel, vsaj čutil nisem ničesar.

Še nekaj časa sem ležal mirno in se nisem gnil. Potem sem previdno malo

dvignil glavo in prisluhnil. Mir. — Više sem dvignil glavo in natančneje prisluhnil. Mir. — Oprl sem se na roke in napeto prisluhnil naprej. Mir. — Pokleknil sem na obe kolena in prisluškoval: Čul sem pritajeno govorjenje. Bil je sovražnik.

Klečal sem nekaj časa in napeto mislil. Sto načrtov mi je šlo pobliskovo po glavi na vprašanje: kaj sedaj in kako sedaj? »Špiro!« sem rekel tišje nego je govoril sovražnik.

»Čujem!« je odgovoril še tišje Špiro.

»Sava!« sem rekel.

Sava ni odgovoril.

Splazil sem se po vseh štirih do njega in se sklonil nanj in prisluhnil, da-li še diha. Težko, pretrgano in hropeče je dihal.

»Si-li težko ranjen, Sava?«

»Težko...«

»Kje?«

»Prsi... Ne da se dihati...«

Nisem videl rane v noči, s tresočo

Rekviriranje mleka v zgorelem hlevu v Galiciji.

roko sem mu odpel tornistro, plašč in bluzo in srajco. Gorko tekočino sem začutil pod prsti — njegova kri je bila.

»Špiro!«

»Čujem!«

»Pridi bližje!«

Obvezala sva ga. Na levi strani je prodrla krogla v prsi — prav natančno nisva mogla videti, na katerem mestu. Nekje na hrbtu je izšla ven. Obvezala sva mu ves hrbet in vse prsi, deloma s srajco, ki sva jo vzela z njegove tornistre. Najmanj trikrat sva morala prestat, ker je Sava bolešno zajčal. — Potem sva se splazila k Miju, ki je sedel v snegu in držal nogo z obema rokama in se nemirno zibal semintja ko da ga silno boli, pa si hoče s tem lajšati bolečine.

»Jeli težko, Mijo?«

»Desna noga! Boli... ajme, boli...«

»Obvezat te treba!«

»Sem se že obvezal!«

»Ali bi mogel hoditi?«

»Ne morem!«

Nemo sem se oprl na puško in zatisnil oči. Položaj je bil strašen.

Iti nazaj in zahtevati pomoči?! mi je šinilo skozi glavo.

Brezupno!

Kaj storiti?

»Špiro, kaj misliš?«

»Težka stvar! Jaz ne vem, kako bi...«

Da bi vzela vsak enega na rame? Ne bi šlo, jaz bi ne zmagal enega po poti navzgor, poleg tega ne moremo Save kar na hrbet vzeti z ozirom na njegovo rano.

Ali bi nesla enega nazaj in se potem vrnila po drugega?!

Ne, ne, ne! Vdruživ bi ne zapustil naših in se podal v tak položaj! Enkrat človek poskusi, vdruživ ne! Poleg tega bi bilo kruto in sramotno pustiti enega v taki bližini pred sovražnikom samega...

Kaj storiti?

»Sanitejci...« je zamolklo in težko jeknil tisti ranjenec, po katerega smo šli in katerega sem v teh hipih pozabil.

Tedaj je bila mera polna. Moj Bog...

»Mijo, skušaj na levo nogo!«

»Ne morem!«

»Moraš! Drugače ostaneš tu! Naslonjen na puško boš že nekako kobal do naše rojne vrste!«

Mijo je poskušal, ali je omahnil in bolešno zastokal. Sovražni pogovor je hipoma obstal, morda so ga čuli.

Grobna tišina.

»Tak ne stokaj! Zopet bodo streljali, če stokaš!«

»Boli!«

»Alo, vstani!«

Pomogla sva mu na levo nogo in mu dala puško v roke. Opiraje se na naju in na puško je prišel do Save.

»Ne stokati, Sava, drugače nas čujejo in bodo zopet streljali! Vem, da boli, ali premagaj se!«

Dvignila sva ga, Špiro pri glavi, jaz pri nogah. Mijo se je oprl na puško in Špira, in tako smo naredili par korakov navzgor. Meni je bilo ko da imam dve rani, Mijevo in Savinovo, tako me je pretreslo njuno trpljenje. Vedel sem, da sta si razgrizla z zobmi ustnici do krvi, samo da bi ne zastokala od bolečin.

Težko, težko je šlo, spodrsvalo nam je, veje so nas bile po obrazu, nam ovirale pot, pa nam tudi služile, da smo se prijemale zanje in si pomagali naprej. Vroče mi je bilo od napora in skrbi, ali ena misel mi je dajala moč: z vsakim korakom si bližje naših, z vsakim korakom dalje od sovražnika. Ali i za vsakim korakom sem malo postal in prisluhnil, dali ni čul sovražnik tega koraka.

Naenkrat se je Mijo opotekel, Špiro ga je hotel ujeti, ali je samo nerodno izpustil Savo, ki je omahnil.

Mijo je zavpil od bolečine, ko je padel na ranjeno nogo, Sava je glasno jeknil, ko je omahnil.

Kri mi je oledenela po žilah — že je zapokalo od sovražne strani, že so odgovorili naši, že je sikalo zlokobno po gozdu in okoli nas.

Isti prizor ko prej, ko so streljali naši in sovražnik. Samo da se je med streljanjem Špiro naenkrat stresel in iztisnil skozi zobe: »Prokleta...«

Svinčenka mu je prebila levo roko...

Tedaj me je zgrabilo s tako divjo silo,

da bi zavpil: »Tu sem, pa še mene ranite! Kaj mi mar! Če so že vsi trije, naj bom še jaz, se vsaj ne bo imel kdo pritožiti, če ostanemo vsi štirje na mestu in čakamo, kaj pride!«

Ali nisem zavpil, le nepremično sem ležal in se krčevito pritiskal k zemlji.

Ko je streljanje prenehalo, je odvrget Špiro tornistro in me prosil, da ga obvežem.

»Špiro, prosim te, ako i kako moreš z desno roko, pomagaj, da spravimo Savo naprej.«

»Bom!« je rekel Špiro skozi zobe,

Položila sva s Špirom Savo na sneg, sedel sem poleg njega — temno se mi je delalo pred očmi.

»Kaj vam je?« je vprašal Špiro in me je stresel z zdravo roko.

»Nič, nič! Ne morem dalje! Ostani pri teh dveh! Pokličem naše!«

Planil sem pokonci in hitel po gozdu navzgor. Zdelo se mi je, da sem zopet močan in spočit, ker sem bil sam.

Kmalu sem zadel na stražo. Malo je manjkalo, pa bi streljala, tako nevzdržno sem prilomastil in nisem na prvi klic obstal.

Poročnik je takoj poslal pet mož po

»Nisem, gospod stotnik!«

»Kako to?«

»Vsi trije možje moje patrolje so ranjeni...«

Stotnik se je nekoliko dvignil na spalni vreči in rekel čez nekaj časa temno: »Sie können abtreten!«

Iz glasu sem spoznal, da ni stotnik najboljšje volje. Iz glasu sem spoznal... da, da, stotnijo sem mu zmanjšal za tri izkušene in hrabre vojake...

Opotekaje sem se vrnil na svoje mesto v rojni črti.

Podadmiral Scheer,
vrhovni poveljnik nemške mornarice.

Podadmiral Hipper,
voditelj nem. mornarice v bitki pri Skageraku.

Admiral Beatty,
voditelj angl. mornarice v bitki pri Skageraku.

Admiral Jellicoe,
vrhovni poveljnik angleške mornarice.

zakaj krčevito jih je stiskal, da bi ne zastokal.

Sedaj sem prijel jaz Savo pri glavi in Mijo se je oprl name, Špiro ga je prijel z desno roko pri nogah. Ali ko smo ga dvignili, mi je naenkrat padlo v glavo, kako to, da je naenkrat tako voljan in ne govori. Temna slutnja se me je polastila. Stresel sem ga.

»Sava, čuješ!«

Sava je odgovoril tiho in vdano in proseče in komaj slišno kakor bi se ravnokar prebudil iz nezavesti: »Pustite me, da mirno umrem...«

»Za božjo voljo, Sava...«

»Pustite me!«

»Za nobeno ceno! Naprej, Špiro!«

Vse, kar se je od tu dalje zgodilo, se mi zde kakor temne in težke sanje. Mrzlična negotovost in trpka zavest se me je polastila, da nam more Sava umreti v rokah, da je zato treba hitro naprej, hitro do naših. Ali hitro ni bilo mogoče, padali smo na kolena, veje so nas divje bile po licih in rokah, napor je bil silen in mrzličen. Kaj so trpeli šele ranjenci, če je bilo meni tako...

Kolikokrat smo obstali, da sem pritisnil uho na Savine prsi in prisluhnil, da-li še diha — ne vem; kolikokrat je Mijo trpko vzdihnil in se naslonil z vso silo name, da sem omahoval pod težo — ne vem; kolikokrat sem čul, da je oni ranjenec še zval sanitejce — ali se mi je samo tako dozdevalo — ne vem; da je Špiro škrtal z zobmi, pa ni izrekel tožeče besedice, — se komaj spominjam.

Pot se mi je zdela dolga, dolga, brezkončna, s krvjo zarisana...

Slednjič so mi začele moči pešati, nisem mogel dalje nositi to dvojno breme: Savo in deloma Mija, ki se je vedno bolj in težje opiral name.

ranjence. Odnegli so jih k sanitetnemu podčastniku, ki jih je bolje obvezal nego jaz in jih potem poslal dalje do zdravnika.

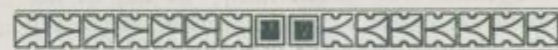

Karl Evans Hughes,

protikandidat Wilsonov za volitev predsednika ameriških Združenih držav.

»Stotniku moraš poročati! Mislili smo, da se sploh ne vrneš!« je rekel poročnik.

Odhitel sem k stotniku. Predno sem zinil eno besedico poročila, me je vprašal: »Ste ga prinesli?«

Svetovna vojska.

8. julija. V Bukovini so vrgle naše čete sovražnika v dolini gorenje Moldave. — Pri Kolkih so se naši vojni oddelki umaknili, ker so bili v nevarnosti, da jih Rusi obidejo. — Pri Baranovičih Rusi brez vpeha poskušajo polastiti se križišča železnic. — Na laškem bojišču ob Soči in na Tirolskem Lahi napadajo z isto srečo kakor že celo leto.

8. julija. Na francosko-nemškem bojišču se je ustavilo prodiranje Angležev in Francozov; zdi se, da bo tudi ta veliki poskus ostal brez koristi za sovražnike. — Okrog Verduna se bojni položaj ni spremenil.

9. julija. V Bukovini so si naši priborili prehod čez Moldavo pri Breazi. V Volhiniji in pri Baranovičih so bili zavrženi vsi napadi Rusov. — Na laškem bojišču na več krajih hudi boji. Lahi so zelo obstreljevali Gorico in Renče.

9. julija. Angleško-francoski napadi se ponavljajo, vendar je prvi siloviti sunek popolnoma prenehal.

9. julija. Spor med ameriškimi državami in Mehiko je baje poravnal. Amerika bo Mehiki porok za večje posojilo. Boljše se je vojskovati z denarjem nego s kanonom.

10. julija. Na ruski fronti nobenih večjih bojev. — Na Goriškem topniški in boji z letalci. — Med Brento in Adižo na Tirolskem so bili večji boji. Naše postojanke južno-vzhodno od Cima Dieci so Lahi silovito napadli; naši so jih odbili in jim prizadeli hude izgube; ostavili so na bojišču nad 800 mrličev. Odlikovali so se naši fantje 17. pešpolka in hrvatski

70. polk. — Tudi pri Interotto so morali Lahi prenehati z napadi. Laški alpini so napadli naše čete pri Val Morbia in Monte Corno; polastili so se že Monte Corno, pa so jih tirolski deželni strelci vrgli z napadom z vrha in ujeli 455 Lahov.

10. julija. Naša križarica »Novara« je ob otrantskem prehodu potopila štiri oborožene stražniške ladje. Rešilo se je devet Angležev.

10. julija. Ob Sommi na Francoskem se razvijajo veliki boji; večinoma povsod so bili Francozi in Angleži odbiti. — Rusi dobivajo od Japoncev kanone in strelivo, zato so pa morali sedaj napraviti posebno pogodbo z Japonci, da bodo pri Vladivostoku le v dogovoru z Japonci vzdrževali svoje kopne in mornariške bojne sile. Po domače bi se reklo, da so Rusi izgubili tudi vladivostovsko luko, ker se tam ne smejo po dogovoru več prosto gibati. Ruski minister sam to prizna, pa se tolaži s tem, da bo Rusija imela mnogo let v Evropi nujnih poslov in se ne bo mogla toliko brigati za Azijo.

11. julija. Pri Zabijah so bili zavrnjeni ruski napadi. Pri Stohodu še vedno ljuti boji. Pri Sokulu so imeli Rusi pri brezkoristnem in brezuspešnem prodiranju hude izgube. Lastno topništvo jih je obstreljevalo. — Pri Cima Dieci so imeli Lahi velike izgube, ne da bi kaj dosegli. — Na nemško-francoskem bojišču vrše se boji z menjajočo se srečo. Odločilnega ni bilo še nikjer.

12. julija. Nemška trgovska podmorska ladja je prišla skozi angleško blokado v ameriško luko v Baltimore. Pravijo, da so zgradili več takih ladij, ki naj bi donšale Nemcem najpotrebnejših stvari, posebno barve, česar ni mogoče dobiti doma. Drugo vprašanje je, ali bodo Amerikanci in ententa pustili ladjo na pot domov in ali se bo tudi srečno vrnila v Evropo.

12. julija. Na višini Hordic južno-vzhodno od Mikuličyn so naše čete zavrnile sedem zaporednih sovražnih napadov. — Tudi pri Stohodu sovražnik ni mogel naprej, dasi je žrtvoval veliko vojakov, od teh je bilo 2000 ujetih. — Na Tirolskem so Lahi brez uspeha napadali Monte Rasta; izgubili so do 1000 mož. — Naši letalci so z bombami napadli pomorski arsenal v Špeciji. — Trije laški torpedni rušilci so iz daljave obstreljevali Poreč; poškodovanih je več hiš in pa stolp deželnega poslopja. Isti dan popoldne so naša vodna letala z bombami obiskala Ravno in Corsini. — Pri Verdunu so Nemci v bojih pri Souville ujeli 2100 Francozov.

Današnji številki prilagamo položnice tistim p. n. naročnikom, ki dolgujejo do konca 2. letnika, to je do konca avgusta, na naročnini.

Prosimo prav vljudno, da naročnino obratno poravnajo, da ne bo treba lista ustavljati.

Upravništvo.

Občevanje s knjigami.

(Po Smilesu »Značaj«.)

(Dalje.)

In družbo takih velikih duhov poišče lahko tudi najbolj ubogi in najskromnejši, ne da bi se moral bati, da ga bodo imeli za vsiljivca. Pristop je vsakemu prost, kdor zna brati in razume njih jezik.

Če se hočeš smejati, Cervantes in Rabelais ti bosta delala družino. Če si žalosten, Tomaž Kempčan ali Jeremija Taylor sta pripravljena, da žalujeta s teboj in te tolažita.

Izmed vsega, kar je na svetu, je člo-

Radeckijeva sablja v ccs. posvetovalnici.

vek človeku najbolj zanimiv. Njegovo življenje, njegove skušnje, radosti, žalost, uspehi, vse nas mika. Kolikor bolj je človek izobražen in plemenit, tembolj se zanima za vse, kar pospešuje dobrobit človeštva. Zato ljudi posebno zanimajo življenjepisi slavnih mož. Polno imamo romanov in število njih bralcev je legijon; zanimajo te vrste spisi zato, ker objavljajo razne življenjepise, četudi le izmišljene.

Vendar bi morali večjo pozornost obračati na resnične življenjepise, nego na izmišljene, ker resnično življenje človeka veliko bolj prevzame nego opisano, namišljeno življenje.

Posebno radi ljudje prebirajo življenjepise zaslužnih mož ali žena, ker ti nam kažejo, kaj človek premore, kako se bori, pada in vstaja. Od njih se učimo, kaj tudi mi zmoremo, ako dobro porablamo čas življenja. — Pred vsemi drugimi knjigami nam je v tem pogledu omeniti svetega pisma. To je najlepša, najsvetejša izmed vseh knjig, pozna se ji, da iz nje veje duh božji; ta knjiga, ki je mladeniču učiteljica, možu svetovalka, starcu tolažiteljica, hrani na svojih straneh polno življenjepisov velikih junakov, očakov, kraljev, prerokov, sodnikov, ki se umevajo in izpopolnjujejo v življenjepisu Zveličarjevem v novem zakonu. Koliko pouka, modrosti, moči, milosti zajema človeštvo iz te knjige, ki nam njene besede vedno zvené v ušesih kakor nepozabljena pesem ali kakor glas cerkvenih zvonov. Kar imamo veselih, srečnih trenutkov v življenju, kar je na nas krotkega, čistega, dobrega, skesanega, vse to zajemamo iz neizčrpne vira sv. pisma. Podoba našega življenja z vsemi boji, skušnjavami, padci, vstajenjem ni nikjer tako pristno in čisto orisano kakor v tej knjigi.

Poleg nje imamo še nebroj drugih knjig, ki nam opisujejo dejanje in nehanje slovečih mož, naših vzornikov. Dizraeli piše: Življenjepisi res plemenitega človeka ima ta poseben pomen, da se čitatelj seznaní z njim, z njegovimi krepostmi in da ima podobo pred seboj, kakršen bi moral človek v resnici biti, da živi življenje, človeka vredno. Pa ne samo življenje slavnih mož, tudi življenje preproste ženice, ako ga do dobrega spo-

znamo, vzbujajo v nas občudovanje in nas sili, da je posnemamo.

Svetovno zgodovino najtočneje spoznavamo po življenjepisih, saj vsa svetovna zgodovina je le podoba življenja celega človeštva, ki ji dajejo luč in barvo posamezni veliki ljudje. Na njenih listih srečamo več oseb nego dejanj. Zgodovinska dejstva nas zanimajo posebno zato, ker so tako tesno spojena s čustvi, z delom in trpljenjem onih, ki zgodovino delajo. Ako beremo zgodovino, smo v živi družbi onih, ki so že davno v grobu, ki pa nam iz grobov še vedno kažejo svoja dela. Oživljajo nam branje zgodovine, ker človek v svojem duhu ne more obseči vsega človeštva, pač pa se oklepamo posameznih, ki vzbujajo naše posebno zanimanje.

Zmota.

Tri starejše gospe, ki so se zelo zanimala za dobredelna društva, so obiskale v svoji gorečnosti poboljševalnico za ženske, ki so prišle iz ječe. Oskrbnik jih pelje najprej v sobo, kjer sta sedeli dve ženski. — Ena izmed gospej ju pogleda in šepetne oskrbniku na uho: »Kakšna hudodelska obraza! Kdo sta ti dve ženski?« Oskrbnik: »To je sprejemna soba, to sta moja žena in hči.«

Pri sodišču.

Obsojenec na osem dni zapora v skrbeh vpraša sodnika: »Oprostite, gospod sodnik, ali moram krušno karto tudi s seboj prisneti?«

Z udarcem ali zbodljem ali na kak drug način pretrgane mišice in deli kože lahko tudi še potem bole, ko so se že ozdravile in zaraste, ker so živci na teh mestih posebno občutljivi. Treba je rabiti kako domače sredstvo, ki pomiri živce in odstrani bolečine, kakor hitro se pojavijo! Opozarjamo na staroznani, bolečine lajšajoči Fellerjev rastlinski esenčni fluid z znamko »Elsa-Fluid«, ki bo v takih slučajih vedno dobro služil. Ker se take bolečine lahko pogosto pojavijo, kakor vsled prevelikega napora, izpremembe vremena, vlažnosti, mraza itd., je priporočljivo vedno imeti nekaj steklenic »Elsa-Fluida« pri hiši. Naroči se 12 steklenic za samo 6 kron franko pri lekarnarju E. V. Feller, Stubica, Elsatrg št. 331 (Hrvatska). Tudi Fellerjeve tek vzbujajoče, želodec krepčajoče rabarbarske kroglice z znamko »Elsa-Pillen«, 6 škatlic franko za 4 K 40 h, se lahko obenem naroče. Je to najprijetnejše odvajalno sredstvo, ki gotovo učinkuje. Nič manj priljubljeni in zelo zanesljivi, hitro učinkujoči so Fellerjev turistsovski obliž z znamko »Elsa« za 1 in 2 kroni, in tekoče sredstvo proti kurjim očesom Fellerjeva turistsovska tinktura z znamko »Elsa«, 1 steklenica 2 kroni. Osvobodijo radikalno mučnih bolečin, ki jih povzročajo kurja očesa. (vv)

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani

registrouana zadruga z omejeno zavezo

Dunajska cesta (uradni prost. I. nadstr.)

priporoča svojo

- zalogo vsakovrstnega kolonijalnega in specijjskega blaga;
- zalogo najboljših mlekarških izdelkov: sira, masla, kondenziranega mleka;
- zalogo **zajamčeno pristnega vina** iz Kranjske, Štajerske, Ogrske, Hrvatske, Istre in Dalmacije, najboljše domače slivovke, tropinovca, konjaka in ruma. (Kleti v Spodnji Šiški št. 152);
- zalogo vsakovrstnih kmetijskih strojev. Strojnik vedno na razpolago;
- zalogo raznih močnih krmil, gnojil in modre galice.

marina. Za zimo vzemi nekoliko teh zeli in prevrejščepec zeli na $\frac{1}{8}$ litra, pij na tešče. Na pomlad iztisni iz svežih zeli sok in jemlji dve žlici na tešče, na mleku ali na mesni juhi.

Uhani v ušesih in bolezen. Z vbadanjem uhanov v ušesa se prenašajo v ušesa nežnih otrok velikokrat kali raznih boleznih, posebno tuberkuloze na uhalih. Profesor dr. Eppstein v Pragi poroča o dveh takih slučajih, kjer je dokazano, da se je tuberkuloza vcepila z vbadanjem uhanov v ušesa. Gre se za dojenčka, ki sta takoj obolela; ko sta dobila uhanu na prebodenem mestu se je pričela bolezen. Otroka sta sedaj po štirih letih stara, pa še vedno bolehatu, eden je celo v smrtni nevarnosti. — Ne posnemajte torej divjakov in ne vbadajte otrokom v ušesa uhanov, ki se jih večkrat drže razni bacili, ki povzročujejo jetiko pri otrocih!

Redilna vrednost sadja in solate. Letos nam morajo nadomeščati sadje, solata in zelenjava, kar nam primanjkuje na mesu in na moki. Bomo mogli prestati ob tem? Zakaj ne? Saj so bili in so še celi narodi vegetarijanci in mnogo učenjakov trdi, da ni človeku prirojena in ni primerna živalska hrana, da sta navadila nanjo človeka slučaj in potreba. Hrana, ki se stoji večinoma iz mesa, posebno iz suhega, je vzrok dolgotrajnim in hudim boleznim. Kadar mora uživati mornar na visokem morju izključno mesne konzerve ali slano meso, se mu zastropi kri, prikaže se skorbut. Mornar, ki je obolel na skorbutu, poželi sadja in zelenjave. Neverjetno je, kake množine sadja pojé lahko bolni mornar in kako se pozdravi po sadju. Iz tega je jasno, da ima sadje v sebi gotove snovi, ki vplivajo na sestavo krvi. Kneipp pravi, da je dobro večerjati, kdor je jedel suhe hruške, pa tudi kdor pojé krožnik jagod ali použije nekaj svežih smokov ali orehov s črnim kruhom, se ne bo pritožil. Tudi solate hladijo in umirijo kri. Za poletne težave nam nujna narava pomoč v sadju in zelenjavi.

Buče in dinje so zelo okusna in zdrava jed, pri nas le premalo v navadi. Buče boljše vrste se pripravijo lahko kakor dinje. Navadna buča se lahko posuši zrezana na tenke štritofe in kuha kakor gobe, sveža nam dá celo vrsto dobrih jedi. Iz podolgovate buče ali iz dinje si pripravimo letos, ko je sladkor tako drag, lahko namaz za testo in poboljšek k jedilom iz moke: Bučo razreži na tenko, kuhaj na sladkor, dokler ni mehak močnik, in spravi. Sladkorja je treba malo manj kakor polovico sadu,

Italijani ob slovesu s Tirolskega: „Adio, pa zdrava ostani!“

par žlic vode, malo sladke skorje. Ako se zalije ta bučina mezga z limoninim sokom in doda sladkorja, če ga ni bilo dovolj, potem se ne razloči taka potica od medene. Spraviti je treba kakor druge sadne mezge. Ako bi se kaj mehurilo, se pa prevre.

K vsaki bučini ali dinjini jedi se podá malo paradiznika.

Dinjin kolač. Zamesi testo iz $\frac{1}{2}$ kg moke, rmenjaka, žlice ruma, žlice surovega masla in dveh žlic grenkih mandljev, listka muškata in $\frac{1}{4}$ litra mleka. Zameseno postavi na hladen prostor. Tačas zavri kupico vina in pol kupice vode, raztopi v tem $\frac{1}{2}$ kg sladkorja, olupí $\frac{1}{2}$ kg dinje, razreži na tenke krlje in skuhaj do mehkega, vzemi s penjavico vun in odcedi na situ. Potem razvaljaj testo v tenak oblok, namaži posodo in speci v nji nagloma testo, razreži ga v dva kosa, s prvim pokrij dno pekače in naloži po njem kosce dinje, z drugim kosom pokrij in peci še 15 minut.

Cele dinje za zimo. Še ne prav dozorel sad odtrži in položi za tri dni v bližino peči. V dežo ali v velik lonec natresi pepela, vanj posadi dinje po dolgem, samo dotikati se ne smejo, in zaveži s pergamentom in shrani na suhem prostoru. V suhem in čistem pepelu se drže dinje dolgo.

Mlado fižolovo zrnje je okusna jed za zimo. Fižol odberi in oplakni, odcedi na situ in vloží v steklenko, zavri slan krop (žlico soli na liter vode), ohladi ga in zlij na fižol, steklenko zamaži, ovij s krpo ali s slamo in kuhaj eno uro v večjem loncu. Še bolj jednostavno je kuhanje v Wekovem loncu.

Dren nadomestuje oljkin sad. Namoči drenulje, dokler so še zelene, v slani vodi, naloži vmes in na vrh kumine in lavorja in potlači s kamnom. V štirinajstih dneh so dobre.

Krompir izgubi na svoji dobroti, če se sadi leto za letom ista vrsta. Taka izprevržena vrsta se popravi, če zaseješ nekaj gred samih oči in posadiš drugo leto droban, a okusen krompir, ki je izrastel iz oči. Krompir se popravi tudi, če vzgojiš iz semena sadike in jih presadiš.

Šartelj. Šaljive stare ženice pravijo, da varčuje s kruhom, kdor peče šartelj in povitice. Je nekaj resnice na tem, kajti za šartelj je treba dosti manj moke kakor za kruh, ker naraste od jajec. Sedanji vojni kruh je tako težak, da ga ne zmore vsak želodec. Zdaj se dobe jajca, mleko se lahko naredi iz mlečnega prahu, ki se dobi po boljših prodajalnah. Gospodinja lahko stepe kak šartelj in speče kar doma v pečici. Saj ni, da bi moral biti najbolj fin šartelj, naredi se kakor se more, samo da je rahlo, da imajo bolniki in slabotniki kaj namesto kruha. Šartelj se stepe lahko tudi iz ajdove, koruzne, ržene, ječmenove ali ovsene moke, samo da se morajo te moke opariti, posebno ajdovo in koruzno je treba jako opariti, kvas in drugo se primeša, ko se je moka toliko ohladila, da je še topla. Dobe se tudi moke za šartlje, kjer je že primešan sladkor, masla in jajec pa še ni v tistih mokah, in tako ne stoje še na potrebni stopinji popolnosti, pa zdaj je treba poskusiti marsikaj novega.

Šartelj pride lahko drago ali ceno, kakor se pač hoče ali more. Gotovo je boljši, če je bolj rumen od jajec in če je v njem maslo ali smetana. Rozine pa ni, da bi morale biti, v ajdov ali v koruzni šartelj se sploh ne devajo, v pšeničnega se stavijo namesto rozin zdobljeni lešniki ali orehi ali mandelji. Vsak šartelj pa mora biti dobro raztepen in dobro vzhajan in pečen. Ako so v testu sami rumenjaki, pride bolj rahel, naraste pa bolj z beljaki. Jajca, maslo je treba vselej prej raztepti, predno se vmešajo v moko ali moka vanje. Moka mora biti suha in presejana, skleda segreta. Testo ne sme biti premeško in preveč ga ne sme priti v modlo, da ne prekipi pri peki.

Šartelj je pri Slovencih, Čehih, na Gornjem in Nižjem Avstrijskem, po Tirolskem znano in spoštovano pecivo. Ogrski Slovenci mu pravijo »buhta«, t. j. »Bog dá«, Moravci ga nosijo pri svatbah od gosta do gosta, da položi nanj svoj dar, pri štajerskih Slovencih ima šartelj častno mesto pred poročenci: ko se razhaja svatovska družba, razreže starašina šartelj med pevanjem stare obredne pesmi in da vsakemu gostu svoj kos, gosti odpevajo na vsako kitico: »Rež'te ga, rež'te ga, oče starašina!«

Kdo krade? Vsako jutro je bil v vili ob gozdu kreg in krik: Pekovski deček je prinesel v žakliču žemljice in je obesil žakliček na kljuko. Tako se je godilo in ponavljalo več let vsako jutro in nikdar ni manjkalo ničesar, tisto leto pa je izginila vsako jutro iz žakliča žemljica. Pek se je zagviševal, da deva vedno isto število, deček je trdil, da on ne krade, saj ima žemlje doma. Torej je sumil drug drugega in vse se je kregalo. Gospodar se je del na opazovanje in kaj je videl? Veveričica je priskakljala raz drevo, ko je bil odšel pek, ozrla se je, odvezala spretno žakliček, vzela žemljo in smuk na drevo.

Nesrečni alkohol. »Najbolj trezni narod bo zmagal.« To je izrek nemškega cesarja, resničen izrek. Trezen narod je zdrav in vztrajen. Vojska je odprla povsod oči, da vidi vsak s strahom alkoholove morije. Kar niso dosegla večletna delovanja družtev, prepoved alkohola, to so dosegli v kratkem času pogubonosni učinki uživanja žganih pijač. Vendar se ne odpro našemu ljudstvu oči. Na prebiranja pridejo najmlajši fantje, kolebajoči v pijanosti po cesti, kričeč in preklinjajoč na nabor in od nabora. Take mlade ljudi bi trebalo pošteno poučiti, kaka sramota je zanje tako obnašanje, kaznovati pa bi bilo treba one, ki jim dajejo pijačo. V tem resnem času, ko mora združiti vsak svoje moči v obrambo države, in sebe, je to še bolj žalostno. Prepovedano je pošiljati vojakom alkohola. A vsaka mati gleda, da pošlje sinu kaj žganega, da se ogreje na straži. Dr. Rome pa je dognal, da je zapalo in zmrznilo največ straž, ne toliko vsled mraza, ampak ker so pile alkoholne pijače. In tako je bila večkrat izgubljena cela četa.

Knjigoveznica
 Katoliškega tiskovnega društva v Ljubljani
 Kopitarjeva ulica št. 6

priporoča

originalne platnice

za

Ilustrirani Glasnik

V delo se sprejema že sedaj, a izvršilo se bo šele po končani vojni.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovar.